

שי"ח אהרון

תולדות

גיליון קס"ד

שי"ח ההלכה

שאלה: ראובן הינו יהודי תושב ארה"ב, שנחת באישון לילה בארץ ישראל. כשיצא ממל התעופה פגש בנהג מונית ובקשו להסיעו לביתו שבארץ, שנמצא 20 דק' נסיעה מהמקום. במהלך הנסיעה הודיע הנהג: "לא הפעלתי מונה, אך אקח ממך בסך הכל \$70 עבור הנסיעה!!" (עלות הנסיעה הוא \$20). ראובן שישב מאחור לא התמקח על המחיר, ומיד הוציא שטר של \$100, אולם כשהגיע ליעד השטר נעלם! החל ראובן לחפש ברכב, ומשלא מצא פנה לנהג וביקש שיתן לו פנס. "אין לי פנס" השיב הנהג. "אני נורא מצטער שאבד לי הכסף, אנא המתן לי עד שהביא פנס מביתי". אך יצא ראובן מהרכב, ונהג המונית נתן גז... הנהג הרמאי חשבו בליבו שהרי השטר נמצא במונית, ואם כן אקחנו בנחת וארוויח כפליים... והנה, בא רואבן וסיפר לרב כי כל הסיפור של אבידת הכסף לא היה כלל! החלטתי ללמדו לקח, ופשוט העמדתי פנים בידועי כי נהג זה נוכל, ושיערתני שיברח, ואז טוב לו שיאסוף הבל בחפניו! הוא חשב לגנוב \$70 ולמעשה הפסיד הכל...! עתה שואל ראובן האם נהג כשורה.

תשובה: מצינו בפרשה ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. וכי אחי אביה הוא? והלא בן אחות אביה הוא! אלא אמר לה יעקב אם רמאי הוא, אחיו אני ברמאות. אמרה לו וכי מותר לנהוג ברמאות ענה יעקב כן כמש"כ עם נבר תתברר אולם יש לומר כי בנדו"ד עכ"פ נהנה ראובן מהנסיעה ולכן נראה כי ראוי היה להשאיר על המושב את עלות הנסיעה האמיתית. ומכל מקום לטרוח כעת אחר הנהג מסתבר שאינו חייב שכן הוא זה שהפקיר את שכרו, בחשבו שיקבל מאה. וכנראה שכעת לא מעיז לבוא ולדרוש את שכרו כי יהיה לבח ולשמצה. ויכול ראובן לטעון, אני ממתין לו כאן, ישוב הוא ויטול שכרו...

כה.כא ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא.
אומר מרן הגר"ז מבריסק: מפני מה לא מצינו במקרא שאברהם אבינו התפלל על שרה, ומשמע מכך, שבאמת לא התפלל על זה אברהם, כמו שיצחק התפלל על רבקה. ויש לומר שאצל שרה נאמר במדרש שעיקר בית וולד לא היה לה, ולכן לא התפלל דהוי כתפילת שוא. משא"כ ברבקה אף שהיתה עקרה, אבל עיקר בית ולד היה לה, ולכן התפלל עליה יצחק.

כה.כא ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא.
יש לשאול, והרי רוב בנים דומים לאחי האם, ואם כן איך יצחק לא היה מתיירא שבניו ידמו ללבן אחי אמם, ולמה הפציר בתפילה כ"כ והרי ברצונו היה להעמיד דורות ישרים זרע קודש? אמנם יש לומר, שדוקא אם הבנים נולדים בדרך הטבע, אז הם דומים לאחי האם, אבל אם נולדו שלא כדרך הטבע אין כלל זה אמור. וזהו שאמר הכתבו: "ויעתר יצחק" – שהרבה בתפילה שיזכה בנים, "כי עקרה היא" – ממילא אין לחוש שידמו ללבן אחי אמם, כיון שהיתה עקרה וע"י תפילתו ישתנה הטבע.

כה.כא ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא.
ויש להבין, מדוע בהתחלת הפס' יצחק מבקש בלשון נסתרת (אשתו) ובסוף הכתוב מדבר בלשון נוכח (רבקה)? ועוד, מה הכפילות לשון "ויעתר לו... ותהר"? ונראה לבאר, שידע יצחק ששרה אמו לא ילדה עד ששינו את שמה, משרי לשרה. ודאג יצחק שמא גם את שמה של רבקה צריך לשנות, ולכן לא הזכיר את שמה בזמן שהתפלל עליה שמא אין זה השם שראוי לה בכדי שתוליד. ורק לבסוף שנתעברה, הבין שנענה בכפלים, גם שנתעברה וגם שלא היה צריך לשנות את שמה.

כה.כא ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא.
מבאר הבן איש חי ע"פ הגמרא (ברכות לד:): שאמר ר' חנינא בן דוסא "אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא חי" אף יצחק, כשבא להתפלל, היתה התפילה שגורה בפיו. ולכן ידע שאכן תקבל תפילתו. תפילה שגורה זו רמוזה באותיות שנמצאות לנוכח (אחרי) "רבקה" ר-ש-ג-ב-ש-ר-ק-ג-ה-ר-ו שביחד עולה שגור. וזה שאמר לנוכח אשתו, שבא לרמוז על סיבת הענות התפילה.

כה.כא ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא.
כתיב "הוא" וקוראים "היא" וזאת משום, שרצתה התורה ללמדנו מדוע חיכה יצחק עד עכשיו ולא התפלל קודם לכן? אלא, שכאשר נשא יצחק את רבקה, הייתה בת שלוש שנים. המתין לה תשע שנים, בכדי שתגיע לגיל שתים עשרה, שתהיה ראויה להוליד. ואח"כ המתין לה עוד עשר שנים. שאחרי זמן זה אם לא תלד סימן שעקרה היא וצריך לגרשה. וכשהגיעה

משל ונמשל

אי אפשר שיבוא אדם לידי יראת הרוממות של שמו יתברך, אלא אם כן הגיע למדרגה של שלילת ערכו מעיקרו, היינו שיהא בטל ומבוטל אצל עצמו ולא נחשב בעיניו כלום, כי אז יוכל לבוא לפני המלך, כי מי שמרגיש בעצמו איזו מעלה אינו יכול לעמוד לפני המלך, וכל האהבה ויראת ד' אשר ידמה האדם בנפשו כי יש לו, וכל הקניינים המדומים רק בדמיונו הם קיימים, מהתעוררות מידותיו הגשמיות ורחוק הוא מהשי"ת, וכל המצוות שהוא מקיים הכל הוא פרי הגדלות להיות לו שם ולקבל פרס. ועל דרך משל אפשר להסביר זאת, כי מי שחש בקרבו שיש לו מעלה, ודאי רחוק הוא מהמלך, כי מי ששרוי יחד עם המלך כלום יכול הוא להרגיש במעלתו? הרי אין בית המלך חסר דבר וכלום יש מקום לדבר על מעלת החכמה שבך בשעה שעומד לפני המלך, אם שם בבית המלך מקור החכמה, או על עשירות אם כל הכסף וכל הזהב של המלך הם, ואם הוא חושב שיש לו איזו מעלה היינו שיש לו חכמה או עשירות, ודאי שהוא רחוק מהמלך ואינו משיג כלום, כי בהתקרבו אל המלך ידע שלא חסר לו כלום ואינו זקוק לשום דבר, כי הכל נמצא בבית המלך שבצלו הוא מסתופף, ולא זו בלבד אלא שסכנה גדולה כרוכה בדבר אם לא יבטל רצונו וימהר לעשות רצון המלך אף יתחייב בנפשו, וצריך הוא לדעת בעצמו בעומק לבבו שהוא שלם ברצון גמור ומסירת נפש ממש לעשות רצון המלך, ואז יוכל להיות תמיד מצוי אצל המלך והמלך יגלה לו סודותיו ומתרי לבו.

לגיל עשרים ושתים התפלל, משום שראה שעקרה היא - ובגיל עשרים ושלוש ילדה. יוצא, שהשנים שהייתה רבקה עקרה הם שנים עשרה שנה כמניין "הוא".

כה. כב ויתרוצצו הבנים בקירבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי. רבותינו דרשוהו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת עוברת על פתחי א"ע עשו מפרכס לצאת. (רש"י)

מקשים העולם: אפשר להבין שעשו התרוצץ וביקש לצאת, כי נמשך אחר עבודה זרה ובבטן אמו לא היה לו עבודה זרה. אבל יעקב למה ביקש לצאת, והרי גם בבטן אמו למד תורה. ותירץ הגרע"י: יעקב אבינו רצה ללמוד תורה בכוחות עצמו ע"י עמל ויגיעה, ואילו התורה שמלמד מלאך אינה ע"י עמל ויגיעה ואין לה כל כך חשיבות, ולא בשמים היא. ועוד תירוץ נאמר ע"י הגר"ח מבריסק בשם אביו בעל הבית הלוי: כי למדנו מכאן, שדין זה של "אל תתחבר לרשע" נוהג אף בשעה שלומדים תורה.

כה. כב ויתרוצצו הבנים בקירבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי. משנה (עדות ב' ט') "האב זוכה לבנו בנוי, כוח, עושר וחכמה" ואיתא במדרש, שיצחק היה דומה לאביו בכוח, בנוי ובחכמה. וזה שבקש יצחק לנכ"ח - ר"ת נוי, כוח, חכמה. שבניו יהיו דומים לו בנכ"ח. אבל שראתה רבקה שהבן רשע דהיינו כסיל, אמרה - אם כ"ן דהיינו שיש לו כוח ונוי בלי חכמה "למה זה אנוכי".

כה. כב ויתרוצצו הבנים בקירבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי. איתא בגמ' (סוטה יב'). "נשים צדקניות לא היו בפתקה של חווה". והיינו שהיו פטורות בגין צדקותן מצער הריון ומצער לידה. עוד מצינו כי אמרו חז"ל "מפני מה היו אמותינו עקרות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים". זהו שטענה רבקה: "אם כן", אם כה גדול צער הריון שלי, הרי שאינני צדקת, שאם כן הרי הייתי פטורה מצער הריון, ואם כן "למה זה אנוכי", מדוע עשה אותי הקב"ה עקרה, מאחר ואיננו צדקת, ואם כן אין מקום שהקב"ה יתאוה לתפילתי.

כה. כג ויאמר ה' לה.

ע"י שליח, לשם נאמר ברוח הקודש והוא אמר לה (רש"י). ויש להבין מדוע לא פירש רש"י כפשוטו שהקב"ה התגלה לרבקה. ויבואר ע"פ מה דאיתא בגמ' שבע נביאות היו לישראל. ורבקה לא נכנסה באותו מנין. הרי שרבקה לא היתה נביאה, ומשום כך הוצרך רש"י לפרש כי דבר זה נמסר לה ע"י שם בן נח.

כה. ל ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנוכי על כן קרא שמו אדום.

מובא בשם הח"ח: שמפס' זה רואים כי ל"שם טוב" זוכים רק ע"י השתדלות נמרצת של הרבה שנים, כמו באברהם עד תשעים ותשע שנים, ואצל יעקב רק כשנלחם עם המלאך זכה

לשם ישראל, ולעומת זאת "שם רע" תיכף יגיע אל הראוי לו, וכמו שמצינו כאן ממעשה פעוט זה כבר נקרא שמו אדום. **כה. לב ויאמר עשו הנה אנוכי הולך למות ולמה זה לי בוכרה.** נפתלת ומופלאה היא רוחו של האדם – אומר הח"ח – לפלא הדבר כי אותה הזכרת יום המיתה המביאה צדיק לידי תשובה, מעש"ט והתנזרות מתענוגות העולם "יזכיר לו יום המיתה" אותה הזכרה בדיוק מביאה את הרשע את עשו, להתמכרות להתפקרות – אכול ושתה כי מחר נמות". מה שמביא את האחד להתעלות ולרוממות, מביא את האחר לשקיעה בהידרדרות.

כה. לד ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת. על פסוק זה מקשה המהר"ל דיסקין ב' קושיות: -א' עשו לא בקש לחם וא"כ מדוע יעקב הביא לו לחם? - ב' הרי עשו אחזו בולמוס כדאיתא בחז"ל וא"כ היה אנוס במכירתו? ומבאר שקושיא חדא מתרצתה בחברתה. שמכיוון שידע יעקב שעשו יטען שאחזו בולמוס בשעת המכירה ומכירתו לא מכירה, לכן נתן לעשו קודם כל לחם. שאז נרגע רעבנו ואז קיים את המכירה בנזיד עדשים.

כו. ב וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה.

אל תרד מצרימה - שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך: (רש"י) דינה של עולה ליפסל ביוצא חוץ למקומה רק לאחר שחיטה, ולא מחיים. וא"כ מה ענין ליצחק, אשר חי היה, עם דינה של עולה, הנוהג רק לאחר שחיטה. ומבאר הבית הלוי כי לא הייתה מצוותו של יצחק, אלא בהעלאה בלבד שכך אמר לו הקב"ה לאברהם: "לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו". נמצא כי עם העלאתו של יצחק ע"ג המזבח, נסתיימה מצוותו והרי היא כשחיטה וזריקת הדם שבעולה. ומשום כך נאסר יצחק ביציאה כבר לאחר העלאתו ע"ג המזבח, כמו עולה לאחר שחיטתה.

כז. ט לך נא אל הצאן וקח לי משם.

ההדגשה המיוחדת "לך נא אל הצאן" נראית לכאורה מיותרת, שהרי רבקה המשיכה לצוותו לקחת לו שני גדיי עזים, וכי היכן נמצאים הגדיים אם לא בתוך הצאן? ועונה הבא"ח: על פי המשנה: "יהודה בן תימא אומר: "הוי עז כנמר, וקל כנשר, וגיבור כארי, ורץ כצב" יש להבחין כי מתוך שלושת המידות ששורשן "זריזות" – היינו גבורה קלות ריצה – מצוין בקרב שלש החיות צ"ב א'ריה נ'שר - שהם ר"ת צאן. כיון שרבקה צוותה ליעקב למהר, מתוך תטרה שיסיפק להביא את מנחתו לפני עשו אחיו, על כן אמרה לו "לך נא אל הצאן".

כז. יג ותאמר לו אמו עליו קללתך בני.

רבקה ידעה את הצרות שיעקב צריך לעבור, שסימנם על"י -

העלון השבוע מוקדש

לע"נ רפאל עמרם בן סעדה ז"ל. מזל בת רחל ע"ה. יצחק בן רחל ז"ל אברהם ישעיהו בן שמואל דוד ז"ל אליהו ישראל בן שמואל דוד ז"ל לרפואת נעמי בת זיוה.

להצלחת אבירם בן אסתר וב"ב.
להצלחת אביחי יעיש בן ציון וב"ב
להארות והערות ולקבלת העלון נא לפנות
למייל SH0813897@GMAIL.COM

מעשה שהיה.

מחשבותיו נתונות מעלה מעלה, מנותק הוא כרגע מהעולם הזה, כל תיבה וכל אות יודע רבינו לאן היא רומזת בעולמות עליונים, ושם עתה אחוזים שרעפיו ונתונות מחשבותיו. אחר שגמר את עבודתו בקודש, חזר אל היכלו בישיבת "בית א-ל" והדממה שבה אל רחבת הכותל. אך מנוחת הערלים הללו לא שבה אליהם, אין הם מבינים כיצד הופרעה שנתם, ובכלל, איך יכול יהודי להעיז פניו ולעשות כדבר הזה? בוודאי שאין לעבור על כך בשתיקה. כך החלה תסיסה בין הגויים נגד רבינו, ותאוות נקם בערה בם ואמרו שיש לחסלו מיד. על פי גזר דין זה התארגנו השכנים מבעוד יום, ושכרו קבוצת בריונים שכירי חרב חמושים בחרבות ובסכינים חדים לעשות נקמה ברבינו. למחרת מעט קודם חצות מתעורר רבינו הרש"ש, טובל את גופו הטהור במקוה טהרה, מוסיף קדושה על קדושתו, ופניו מועדות לכותל המערבי שריד בית מקדשנו. קל לנחש את אשר זוממים בריונים אלו, הם כבר משקיעת החמה אורבים לו. אוי, רק שיעבור היהודי הזה ונחסל אותו כמתוכנן ונלך לבתינו לישון בנחת כמו בימים שעברו, חשבו הבריונים, כל אחד מהם רוצה להיות הראשון שיתקע את החרב בבטנו של יהודי זה. הרגע הגיע, הבריונים עצרו נשימתם, ועוד רגע יתנפלו עליו, ישפכו את דמו ויבתרו אותו לגזרים כפי המתוכנן. הרש"ש הקדוש מתקרב אליהם, לא מביט ימינה ולא שמאלה, כולו אחוז מחשבות עילאיות, עובר ביניהם ומגיע אל הכותל כביום אתמול, חולץ מנעליו, יושב על הרצפה ומתחיל לקונן על גלות השכינה בצעקות נוראות ובבכיות כיום אתמול. השכנים הזדעזעו מהרעש שעשה רבינו הרש"ש, והתפלאו, הרי הבריונים היו צריכים להרוג אותו, כיצד מעלו אלו בתפקידם. ישר עם בוקר רצו לחפש את הבריונים, כדי להענישם על שמעלו בתפקידם. ופתאום ראו את הבריונים עומדים בסמטה, כשידיהם מורמות למעלה, וכל אחד סכינו בידו, והם עומדים דוממים כאבן וחיבורים כסיד, ואינם יכולים לזוז ממקומם, או להוציא מילה מפהם. ידיעה זו התפשטה במהירות הבזק, ואנשי ירושלים מכל קצותיה, יהודים ולהבדיל ערבים התאספו לראות את המחזה המוזר הזה. רק בני משפחותיהם וקרובי רשעים אלו, התרוצצו אנה ואנה לחפש ולמצוא את איש האלוקים הנורא הזה, אשר בגללו באה אליהם כל הרעה הזאת. היכן הוא היהודי הזה, היכן נמצא אותו וננשק את כפות ידיו ורגליו, לבקש סליחתו למען ישובו הבנים לקדמותם, עתה ידענו מי האיש אשר התנכלנו לו להמיתו. רבינו הרש"ש שהגיע לאוזניו השמועה על הבריונים, יצא אל מקום האירוע, ומיד נפלו קרובי הבריונים האלו, ונישקו את רגלי רבינו הרש"ש שישלח להם, הוא ניגש לבריונים ושאל באוזניהם: "האם אתם מבטיחים שמהיום והלאה לא תרעו לשום יהודי בעולם" ולמרבית הפלא לעיני ההמונים שעמדו שם, שבה אליהם רוחם והחלו מנענעים בראשם לאות הסכמה לדבריו. נגש רבינו אל הכותל המערבי וכך התפלל: "אנא ברחמיך הרבים, עשה למענך אם לא למעננו, עשה עמי אות לטובה והראה לערלים האלו, כי אתה יחיד ושליט בעולמך, וכי שמך אדיר בכל הארץ" רבינו הניח עליהם את ידו וברך אותם לרפואה שלמה, ומיד חזרו לאיתנם. כך נתקדש שמו יתברך ושם ישראל על ידי רבי שלום שרעבי הקדוש.

סיפור זה קרא לפני כ-250 שנים. בעיר הקודש ירושלים תובב"א השמש שקעה לה מזמן, ועלטה גדולה ירדה על הארץ במבואות העיר הצרים שורר שקט החנויות סגורות ובעליהן כבר מזמן שקועים חכמי הקבלה שקמו עתה משנתם בזריזות לא מאבדים אף רגע אחד משעת רצון זו ופניהם לבית מדרש "בית א-ל" ואילו לגבי הישמעאלים יתרה מזו אלה הישנים על מטותיהם, מי זה ואיזה הוא אשר יעז להפריע את שנתם, הרי הוא מסכן את חייו, שאם יקצוף הישמעאלי על היהודי, מי ימנע בעדו מלהכותו מכת מוות? ובנוסף לכך יתבע אותו למשפט. כזה היה אז מצבם של יהודי ירושלים. מעט קודם שעת חצות הלילה, שעה שהאפלה בתוקפה, מתעורר האדם ענק שבענקים המופרש מכל תענוגות חיי העולם הזה, איש המורם מעם אשר כל כולו שקוע בעולמות עליונים, קודש קודשים, ורק דאגה אתת מקננת בלבו, משיצא לאוויר העולם ועד יומו האחרון, מדוע משיח בן דוד עדיין לא בא? אנחה שוברת כל לב נאנח עתה רבינו הרה"ק רבי שלום שרעבי זיע"א, אוי אוי גלות השכינה אמא שלנו, השכינה בגלות, אוי אוי עוונותינו הטו אלה ופשעינו האריכו קצנו, אמא מושלכת בעפר ואין איש שם לב, אוי לי על צערו של משיח, אוי לי בכך שחרב מקדשנו ושםם היכלנו, אנחות אלו נשמעו מחדרו של רבינו בכל חצות לילה בשעה שקם ממטתו, כך נהגו חכמי הקבלה היודעים יותר מכל אדם אחר מהי השכינה הקדושה, מה ערכה ומה מצבה, ברגעים אלו קשה לתאר את גודל כאבם בהיכל הקודש "בית א-ל", בין כתלים אלו הספוגים קדושה עילאית, קדושי עליון אלו חולצים נעליהם, יושבים על הארץ לבושי שק ואפר, בוכים ומקוננים על גלות השכינה, בקול מר וכואב מתחילים את סדר תיקון חצות "על נהרות בבל" וכו' "אלוקים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך". רבינו הקדוש אין הוא רוצה לומר את תקון חצות בין כתלי בית המדרש "בית א-ל", הוא רוצה לומר את התיקון ליד בית המקדש הגדול, בכותל המערבי שריד המקדש, שמשם לא זזה השכינה מאז חורבנו של הבית, כן, שם ראוי לערוך קינה גדולה היוצאת מעומק הלב. יודע רבינו שאמירת תיקון חצות כפי שהוא מתכוון לומר היא סכנת נפשות בעבורו, אוי מתי יבנה בית המקדש? ממלמל הרש"ש בהליכתו לעבר שריד בית מקדשנו, הסכנה האורבת לו שם ממנו והלאה, אין הוא ירא משום אדם, בטחונו הוא שם בהקב"ה. כך בפשטות חמק מבית מדרשו והלך יחידי לכותל, דמותו כמלאך השרת בגלימה שיורדת על פי מדותיו ברוב הדרה, חולף הוא על פני בתי הישמעאלים, הוא חולץ את נעליו, לובש שק ומתפלש בעפר, אוי לי, אוי לי, זעקות אלו שיצאו מקירות ליבו והבכיה הגדולה שבכה פילחו את חלל האויר. קולו זיעזע את קירות הבתים והיה בוקע ומרקיע שחקים, מבוהלים. מבולבלים והמומים קמו הישמעאלים ממטותיהם להשקיף מבעד החלון, ולראות מיהו האיש המשמיע את הקול האיום והנורא הזה שמפריע את שנתם. הציצו וראו פני יהודי שמעולם לא ראוהו, יושב ומשתטח על הרצפה, ראשו צמוד לקרקע שופך דמעות כמים, ומדי פעם פורצת מלבו אנחה עמוקה השוברת כל לב. לא ידעו ערלים אלו כי ניצב מול הכותל אחד מן השרפים הקדושים אשר ה' מעיד עליו, "אש אוכלת הוא". "סתום את פיך יהודי, הופנו אליו קולות הרשעים מבעד לחלונות, וואם לא, רע ומר יהיה סופך". רבינו הקדוש אינו כאן, כולו דבוק ושקוע בעניניו הקדושים, מרומם הוא מכל,